

TINGSRÄTTERNAS STRAFFMÄTNINGS- PRAXIS VID BROTT ENLIGT BRB 6 KAP. 1 § OCH SPECIELLT GROV VÅLDTÄKT, 1989-92

av professor Hans Klette

1. Inledning

I prop. 1987/88:120 om ändring i BrB och införande av kap. 29 om straffmätning och påföljdseftergift samt kap. 30 om val av påföljd framhöll departementschefen sammanfattningsvis om sina förslag, att påföljdsbestämningen inte skulle ses som en avvägning mellan allmänpreventiva och individualpreventiva hänsyn i det enskilda fallet, utan att brottets straffvärde i stället borde vara utgångspunkt för påföljdsbestämningen men att betydande utrymme måste finnas att ta hänsyn till individuella omständigheter. Därför föreslog departementschefen bl.a.: 1) att enhetlighet och förutsebarhet i påföljdsbestämningen skulle främjas genom nya allmänna och preciserade lagregler, vilka innebär ett större krav på domsmotiveringar i påföljdsdelen, 2) att straffvärdesynpunkter skulle skiljas från andra faktorer av betydelse vid påföljdsbestämningen, 3) att underlag skapades för en mera differentierad straffmätning bl.a. genom nya regler om tillämplig straffskala vid flerfaldig brottslighet, 4) att frågan om vilken betydelse återfall skulle ha för påföljdsbestämningen preciseras och att betydelsen i vissa fall skulle ökas, och 5) att möjligheterna ökade att beakta omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än den som är motiverad av straffvärdet. Förslaget innebar enligt departementschefen en omfattande förändring av den grundläggande ordningen för påföljdsbestämning i svensk rätt men regleringen ansågs i sina huvuddrag anknyta nära till den praxis, som utbildats vid domstolarna. Avsikten var enligt departementschefen inte

att åstadkomma någon allmän förändring av nuvarande praxis utan tvärtom borde denna i allmänhet kunna vara vägledande också för tillämpningen av de nya bestämmelserna. (A.a. s. 38.)

Numera betonas således inte prevention utan straffvärde och proportionalitet. Men straffmätningen har alltid styrts av proportionalitet, även om behovet av allmänprevention ofta framhållits.

Justitiekottet och riksdagen godtog ovanstående argumentering och straffet skall alltså fr.o.m. 1 januari 1989 enligt grundregeln i BrB 29 kap. 1 § bestämmas med utgångspunkt från brottslighetens straffvärde och ekvivalensprincipen (likhet inför lagen), med följande lydelse:

”Straff skall, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet skall särskilt beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft.”

Dessutom skall vid straffvärdebedömningen hänsyn tas till försvårande respektive förmildrande omständigheter särskilt enligt 29 kap. 2 § respektive 3 § utöver vad som gäller för varje särskild brottstyp respektive vad som föreskrivs för vissa fall.

Huvudregeln för påföljdsval finns i BrB 30 kap. 4 § och lyder:

”Vid val av påföljd skall rätten fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Därvid skall rätten beakta sådana omständigheter som anges i 29 kap. 5 §.

Som skäl för fängelse får rätten, utöver brottslighetens straffvärde och art, beakta att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott.”

BrB 29 kap. 5 behandlar billighetsskäl beträffande brottslingen. Ett högt straffvärde (riktvärde 1 år och mera) anses enligt prop. 1987/88:120 s. 100 presumera fängelse.

Vid straffmätningen skall dessutom hänsyn tas till 1) återfall (29:4), vilket kan ge längre strafflängd, 2) personliga förhållanden (29:5 och 6), vilket kan ge kortare fängelsestraff respektive påföljdseftergift, och 3) ungdom (29:7), vilket kan medföra att 15–20-åringar kan få lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet; för

brott begångna av 15–17-åringar respektive 18–20-åringar får fängelse användas endast vid ”synnerliga” respektive ”särskilda” skäl enligt BrB 30 kap. 5 §.

Skadestånd respektive förverkande kan enligt HD-praxis medföra lägre fängelsestraff enligt BrB 29 kap. 5 § 8 p.

Med hänvisning till de nya reglerna om påföljdsbedömning i BrB kap. 29 och 30 och departementschefens ovannämnda uttalanden, vilka godtagits av riksdagen, kommer jag att undersöka följande huvudfrågor beträffande tingsrätternas domar för våldtäktsbrott med fängelsestraff 1989–92: 1) Hur stor andel av påföljderna utgörs av fängelsestraff? 2) Hur fördelar sig fängelsestraffen på respektive huvudbrotts straffskalor dels vid rena brott (ett brott) och dels vid orena brott eller flercadig brottslighet? 3) Hur utförliga är straffvärdebedömningarna? 4) Hur utförliga är domsmotiveringarna i påföljdsdelen? 5) Hur påverkar återfall straffmätningen? 6) Hur påverkar personliga förhållanden straffmätningen? 7) Hur påverkar ungdom straffmätningen?

I denna uppsats kommer främst de två första frågorna att behandlas och speciellt i förhållande till grov våldtäkt.

2. Våldtäktsbrotten i allmänhet

2.1 Inledning

BrB 6:1 hade följande lydelse 1989-01-01 – 1992-06-30:

”Den som tvingar annan till samlag eller därmed jämförligt sexuellt umgänge genom våld eller genom hot som innebär eller för den hotade framstår som trängande fara, döms för våldtäkt till fängelse, lägst två och högst sex år. Lika med våld anses att försätta någon i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

Är brottet med hänsyn till våldets eller hotets art och omständigheterna i övrigt att anse som mindre allvarligt, döms till fängelse i högst fyra år.

Är brottet grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse, lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om våldet var livsfarligt eller om den som begått gärningen tillfogat allvarlig skada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild råhet.”

Fr.o.m. 1992-07-01 ersätts i st. 3 "eller annars visat särskild råhet" med "eller, med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars, visat särskild hänsynslöshet eller råhet"; st. 1 och st. 2 är oförändrade.

2.2 Andelen fängelsestraff

Av SCB:s rättsstatistik framgår följande:

(1) 1989–91 dömdes 383 personer för normalbrottet våldtäkt enligt 6:1 st. 1, varav 310 eller 81 % till fängelse, 1986–88 hade 338 personer dömts för samma brott, varav 268 eller 79 % till fängelse och 1992 dömdes 123 personer enligt st. 1, varav 103 eller 84 % till fängelse.

(2) 1989–91 dömdes 66 personer för mindre allvarlig våldtäkt enligt 6:1 st. 2, varav 51 eller 77 % till fängelse, 1986–88 hade 67 personer dömts för samma brott, varav 49 eller 73 % till fängelse och 1992 dömdes 21 personer enligt st. 2, varav 18 eller 86 % till fängelse.

(3) 1989–91 dömdes 38 personer för grov våldtäkt enligt 6:1 st. 3, varav 31 eller 82 % till fängelse, 1986–88 hade 28 personer dömts för samma brott, varav 16 eller 57 % till fängelse och 1992 dömdes 19 personer enligt st. 3, varav 17 eller 89 % till fängelse.

2.3 Genomsnittligt fängelsestraff

Enligt SCB:s rättsstatistik var den genomsnittliga fängelsetiden följande:

(1) Normalbrottet våldtäkt enligt 6:1 st. 1 1989–91 28,2 månader mot 26,5 månader 1986–88; 1992 var genomsnittet 29,7 månader.

(2) Mindre allvarlig våldtäkt enligt 6:1 st. 2 1989–91 12,4 månader mot 13,4 månader 1986–88; 1992 var genomsnittet 14,8 månader.

(3) Grov våldtäkt enligt 6:1 st. 3 1989–91 68,8 månader mot 65,7 månader 1986–88; 1992 var genomsnittet 66,0 månader.

2.4 Fördelning på straffskalan enligt tingsrättsmaterialet 1989–91

2.4.1 Inledning

Tingsrättsmaterialet 1989–91 med huvudbrottet våldtäkt enligt BrB 6:1 (394 fall) fördelar sig bland de fullbordade brotten på 256 fall enligt st. 1 – normalgraden –, 46 enligt st. 2 – mindre allvarligt brott – och 32 enligt st. 3 – grovt brott, samt på 56 försök och 4 medverkan.

Fall som bara omfattar våldtäktsbrott kallas för "rena", medan fall som innefattar andra brott än våldtäktsbrott kallas "orena", under förutsättning att något av dessa brott är av den dignitet att de inte har böter i straffskalan. Denna indelning gjordes mot bakgrund av att det skulle vara missvisande att klassa ett fall som "orent", om det t.ex. innehöll en våldtäkt och ett snatteri.

Många fall innehöll mer än en våldtäkt. I de fall där flera våldtäkter av olika grad har avdömts har fallet rubricerats som ett "orent" brott av den allvarligare sorten.

2.4.2 Fullbordade brott

Fängelsestraffets genomsnittliga längd för fullbordade våldtäkter fördelar sig enligt följande: st. 2 ett år och sju veckor (1,14 decimalt), st. 1 två år och sju månader (2,62) och st. 3 sex år och två veckor (6,05).

Vid de rena fallen av våldtäkt enligt st. 1 (136 st.) är genomsnittsstraffet c:a 2 år och 3 månader mot c:a 2 år och 9 månader för orena fall (120 st.).

Beträffande st. 2 ligger c:a 1/2 av fallen i både den rena (25 st.) och orena gruppen (21 st.) på 1 år och c:a 1/3 av både rena och orena fall på 1,5 år.

Beträffande st. 3 är antalet rena fall alltför få (7 st.) för särredovisning. Av samtliga fall, där brottslingen är 21 år eller mera (29 st.) ligger 10 på 4–5 1/2 år, 9 på 6 år och 10 på 7–10 år.

Fängelsestraffen ligger vid minimum på straffskalan för normalgraden enligt st. 1 och det mindre allvarliga brottet enl. st. 2, medan hela straffskalan för det grova brottet enligt st. 3 har använts. Det

föreligger stora rabatter vid "mångbrottslighet" (orena fall), framförallt då huvudbrottet är våldtäkt av normalgraden enligt st. 1.

2.4.3 Försök

Fängelsestraffets genomsnittliga längd vid försök till våldtäkt var 1 år och 3 månader. Av de 56 fallen avsåg 50 normalgraden enligt st. 1, medan 4 försök avsåg st. 2 och 2 försök st. 3. Genomsnittsstraffet för försök är således hälften av fängelsestraffet för fullbordad våldtäkt av normalgraden enligt st. 1.

3. Motivuttalanden om grov våldtäkt i propositioner

Beträffande st. 3 och dess lydelse t.o.m. 1992-06-30 framhöll departementschefen i prop. 1983/84:105 s. 52 följande:

"Som exempel på fall när våldtäkt normalt bör bedömas som grov kan nämnas situationer när gärningsmannen hotat med något livsfarligt vapen, t.ex. skjutvapen, eller övergreppet har varit förenat med långvarigt frihetsberövande. Sadistiska inslag i samband med övergreppet eller grovt förnedrande handlingar mot offret är andra exempel på omständigheter som bör föranleda att gärningen bedöms som grov våldtäkt. S.k. gruppvåldtäkter bör uppenbarligen många gånger bedömas som grova. Är offret ett barn, en invalid eller en på annat sätt hjälplös person får ofta anses att gärningsmannen visat särskild råhet. Hit hör också fall då offret utsatts för särskilt allvarlig misshandel liksom normalt också situationer då våldet eller hotet har skett med vapen, kniv eller annat farligt tillhugge."

Vid lagändringen 1992 framhöll departementschefen beträffande de omständigheter, som gör att våldtäkten bedöms som grov, följande:

"De nu gällande kriterierna för när en våldtäkt skall bedömas som grov stämmer nära överens med motsvarande kriterier för när en misshandel är att bedöma som grov. I likhet med vad som gäller vid misshandel är de exempel på omständigheter som särskilt skall beaktas inriktade i första hand på gärningens farlighet och konkreta skadeverkningar. Vid sidan av dessa kriterier nämns i be-

stämmelsen om grov våldtäkt att den som har begått gärningen "visat särskild råhet". Motsvarande kriterium för grov misshandel är att gärningsmannen visat "särskild hänsynslöshet eller råhet". Det finns även vissa andra skillnader som har berörts i promemorian (s. 25 f.). Jag finner inte skäl att ta upp dessa i detta sammanhang utan den skillnad som jag vill peka på är alltså att uttrycket "hänsynslöshet" inte har tagits med i bestämmelsen om grov våldtäkt. Några speciella skäl för det har inte angetts i förarbetena. Avsikten torde dock inte ha varit att markera att vissa typer av omständigheter, som kan vara av betydelse för bedömningen av om ett misshandelsbrott är att anse som grovt, inte bör tillmätas motsvarande betydelse när det gäller att bedöma om ett våldtäktsbrott är grovt. Jag anser att det är lämpligt att undanröja risken för eventuella missförstånd på denna punkt genom att uttrycket "hänsynslöshet" förs in i lagtexten.

Den närmare anknytning till bestämmelsen om grov misshandel som jag alltså föreslår innebär att det kan vinnas viss vägledning för tillämpningen av bestämmelsen om grov våldtäkt i förarbetena till bestämmelsen om grov misshandel (jfr prop. 1987/88:14 s. 3 f.). Sålunda torde det, som också framhålls i promemorian, exempelvis ofta finnas anledning att uppfatta upprepade eller långdragna övergrepp, oberoende av det våld eller hot som använts, som så brutala att de måste anses vara utslag av sådan hänsynslöshet och råhet som går klart utöver vad som kännetecknar våldtäktsbrotten i allmänhet. Detsamma gäller vissa andra situationer då den som har begått gärningen gått till väga på ett särskilt hänsynslöst sätt, t.ex. när offret är invalid eller i annat fall befinner sig i ett särskilt utsatt läge. Hit hör naturligtvis också den typ av s.k. gruppvåldtäkter, där offret måste uppfatta situationen som utomordentligt skrämmande och förenad med total hjälplöshet. Ett sådant övergrepp är en ytterst allvarlig integritetskränkning, även om det inte förekommit någon allvarligare misshandel eller inslag av direkt förnedrande behandling utöver det som övergreppet i sig innebär.

För att än tydligare markera att omständigheter av det nu berörda slaget skall beaktas vid bedömningen av brottets grovhet är det enligt min mening lämpligt att, i linje med vad som föreslagits i promemorian, tillvägagångssättet särskilt nämns som en omständighet som skall beaktas vid bedömningen av om den som har begått gärningen visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Under detta uttryck kan, förutom sådana omständigheter som jag nyss har berört, även hänföras exempelvis sadistiska inslag i samband med

övergreppet eller grovt förnedrande handlingar oberoende av om dessa varit särskilt farliga eller medfört allvarliga skador.” (Prop. 1991/92:35 s. 13 f.)

4. Fördelning på straffskalan av grov våldtäkt 1989–92

4.1 Allmänt

De 47 fallen av grov våldtäkt – fullbordade brott – enligt tingsrättsmaterialet 1989–92 fördelar sig på följande sätt:

<i>Fängelsetidens längd</i>	<i>Antal</i>
2 år 6 månader	1
3 år 6 månader	2
4 år	4
4 år 6 månader	2
5 år	8
5 år 6 månader	2
6 år	16
7 år	5
8 år	5
10 år	<u>2</u>
N = 47	

Dessutom förekommer 2 fall av försök till grov våldtäkt med fängelse 3 år respektive 3 år 6 månader.

11 av fallen är ”rena”, d.v.s. omfattar enbart grov våldtäkt, och 38 ”orena”. De senare fallen omfattar nästan uteslutande andra slags sexualbrott, misshandel och olaga hot.

4.2 Typfall beträffande grov våldtäkt

Fängelse under straffminimum, d.v.s. under 4 år

Underåriga – BrB 29:7

- (1) Tre grova våldtäkter under knivhot mot förestånderska på behandlingshem, allvarligt psykiskt lidande; 16 år – 2 år 6 månader.
- (2) Långvarigt, maskerad, knivhot, psykiska men hos målsäganden; barn – okänd kvinna; även misshandel; 18 år – 3 år 6 månader.

Försök

- (1) Strupgrepp, finger i slidan, svåra skador – hjälplöst okänt barn (7 år); återfall; även misshandel, grovt rattfylleri och grov olovlig körning; 3 år.
- (2) Livsfarligt (stryptag), allvarliga skador – bekant kvinna; 3 år 6 månader.

Fängelse vid straffminimum – 4 år

- (1) 10-årig flicka – psykisk skada.
- (2) Två 8-åriga flickor – skyddslös ställning, psykisk skada; även sexuellt ofredande av 12-årig flicka.
- (3) Knytnävslag i huvudet, medvetlös, avlidit p.g.a. av inandning av blod; även grovt vållande till annans död.
- (4) Längre tidsperiod, knivhot, hotat döda, två samlag – okänd kvinna; även misshandel och olaga frihetsberövande.

Fängelse 4 år 6 månader

- (1) Knivhot, stryptag – prostituerad; även rån.
- (2) Upprepad, långvarig brottslighet, förnedrande övergrepp, knivhot – hustru; även misshandel och olaga hot; utvisning – men.

Fängelse 5 år

- (1) Långvarigt frihetsberövande, sadistiska inslag, förnedrande handlingar, knivhot, elektriska stötar — okänd kvinna.
- (2) Upprepade samlag, extremt kränkande — okänd kvinna.
- (3) Livsfarligt vapen (kniv), grovt förnedrande handlingar med sadistiska inslag, långvarigt frihetsberövande — f.d. sambo; även övergrepp i rättssak och narkotikabrott.
- (4) 9-årig flicka, fysiska skador, svårt psykiskt lidande; även sexuellt umgänge med barn och försök till våldtäkt.
- (5) 10-årig flicka, återfall; även våldtäkt.
- (6) Långvarigt frihetsberövande, livsfarligt vapen (kniv) — f.d. sambo; även skadegörelse, hemfridsbrott, olaga hot, olaga frihetsberövande, misshandel, våldtäkt och övergrepp i rättssak; utvisning — men.
- (7) Bundit händer och fötter, långvarigt frihetsberövande, upprepade samlag — f.d. sambo; även våldtäkt, olaga frihetsberövande, misshandel och olaga tvång.
- (8) Två grova våldtäkter; två 10-åriga flickor och en 8-årig pojke — analsex; även två sexuella ofredanden.

Fängelse 5 år och 6 månader

- (1) Upprepade tillfällen under fyra år, allvarlig handskada, psykisk skada, grov kränkning av personlig integritet — sambo; även sexuellt tvång (flera) och misshandel (två).
- (2) Långvarigt frihetsberövande, bundit, munkavle, allvarlig psykisk skada — okänd kvinna; även försök till våldtäkt mot tre andra kvinnor; utvisning — men.

Fängelse 6 år

- (1) Mångårigt, upprepat, psykiska skador — döttrar respektive styvdöttrar i 11–15-årsåldern; fem fall; även grovt sexuellt utnyttjande av underårig.

(2) 6 års varaktighet, beroende ställning, psykiska skador, lång tid sedan brotten upphörde – styvson; även otukt med barn.

(3) Långvarigt frihetsberövande, hotat till livet, fyra samlag – 15-årig pojke.

(4) Livsfarligt, bundit – okänd kvinna; fyra fall.

(5) Vapenhot, utdraget förlopp, psykisk påfrestning – hustru; även olaga hot (två), våldtäkt (tre) och olaga vapeninnehav.

(6) Allvarlig skada, lång tids misshandel – sambo; även grov misshandel och olaga hot.

(7) Livsfarlig sjukdom, (HIV), två fall; en utvisad.

(8) Hot med pistol, bundit, rånarhuva; även rån av prostituerad (tre), misshandel (två) och olaga hot (tre); utvisning.

Fängelse 7 år

(1) Långvarigt utnyttjande, svårt psykiskt lidande, beroendeställning – 11-årig adoptivdotter; även grov otukt med barn och grovt sexuellt utnyttjande av underårig.

(2) Grov våldtäkt (sambo) och sexuellt tvång (sambos dotter 13 år), livsfarligt (dödshot med kniv), långvarigt; återfall.

(3) Slagit, bitit, stryptag, allvarlig skada – okänd kvinna; även ofredande, olaga hot och sexuellt ofredande (andra kvinnor); utvisning.

(4) Allvarliga skador, tortyrliknande misshandel, dödshot, utdraget och plågsamt förlopp – okänd kvinna; även grov stöld.

(5) Grov våldtäkt medelst grov misshandel, livsfarlig sjukdom (HIV), avsevärd tid – bekant.

Fängelse 8 år

(1) Tre mycket små barn (två pojkar och en flicka) under fostran, svåra fysiska och psykiska skador; upprepade fall under lång tid.

(2) Långvarigt upprepade, svåra fysiska skador, återfall – sambo; även våldtäkt (fyra), anala, och ett tiotal andra grova brott.

- (3) Ett femtontal fall, lång tid (6 år), livsfarligt, sadism, tortyr — hustru.
- (4) Utsatt läge, grovt förnedrande handlingar, upprepat; — två t.f. sambo; även sexuellt utnyttjande och grovt olaga tvång.
- (5) Knivhot, grovt förnedrande handlingar (analt, oralt, vaginalt) — tre obekanta kvinnor.

Fängelse 10 år

- (1) Långvarigt (8 år), stort antal tillfällen — minderårig dotter i skyddslös situation (handikappad); även otukt med barn och våldtäkt.
- (2) Långvarigt frihetsberövande, sadistiska inslag, tortyr, grovt förnedrande övergrepp, svåra fysiska och psykiska skador; även misshandel, grov misshandel (fyra), olaga frihetsberövande (två), olaga hot, utöver fyra grova våldtäkter mot två bekanta kvinnor.

I stort sett motsvarar de ovanstående typfallen departementschefens motivuttalanden med främst ett undantag, nämligen gruppvåldtäkter, vilka istället bedömts som normalgraden av våldtäkt enligt st. 1.

4.3 Straffvärdebedömning

Straffvärdebedömningarna sker först och främst genom att tingsrätterna beaktar de brottsinterna faktorerna eller de omständigheter som gör att våldtäktsbrottet anses som grovt. Detta sker oftast på ett kortfattat sätt.

Försvårande respektive förmildrande omständigheter enligt BrB 29:2 respektive 29:3 åberopas mycket sällan. Sålunda förekommer endast ett fall då 29:2 p. 2 (särskild hänsynslöshet) och ett fall då 29:3 p. 2 (psykisk störning) åberopas i domskälen. Dessutom framhålls dels i ett fall att den tilltalade utnyttjat annans skyddslösa ställning eller särskilda svårigheter att värja sig och dels i ett fall psykisk störning utan att någon hänvisning till BrB 29:2 p. 3 respektive 29:3 p. 2 sker i domskälen.

Som helhet är straffvärdebedömningarna ytterst knapphändiga och består oftast endast av uttalandet om att en samlad bedömning leder till att brottet eller brottsligheten har ett högt eller mycket högt straffvärde.

Vid de två fallen av grov våldtäkt med underåriga (15–20 år) har först gjorts en straffvärdebedömning av brottet om det begåtts av en 21-åring, något som är mycket ovanligt och inte förekommer beträffande normalbrottet våldtäkt enligt BrB 6:1 st. 1 – utom i något enskilda undantagsfall.

4.4 Påföljdsmotivering

Domskälen i påföljdsfrågan inleds i regel med en beskrivning av eventuell tidigare brottslighet genom hänvisning till kriminalregisterutdraget. Därefter följer i regel en redogörelse för innehållet i den § 7-undersökning, som regelmässigt gjorts vid grov våldtäkt. Resultatet av undersökningen är – med något eller några enskilda undantag – att psykisk störning inte ansetts förekomma. Undantagsfallen utmynnar i att den psykiska störningen inte anses allvarlig och att behov av rättspsykiatrisk undersökning inte föreligger. Därefter följer den slutliga motiveringen för påföljdsvalet och straffmätningen. Som helhet är denna motivering ytterst knapphändig och består oftast endast av uttalande av typ ”brottets straffvärde är så högt att annan påföljd än fängelse inte kan komma ifråga”.

Straffskärpningsregeln i BrB 29:4 för återfall har åberopats i endast enskilda fall. Strafflindringsregeln i BrB 29:7 åberopas regelmässigt för underåriga (15–20 år) och innebär för våldtäktsbrottens del i stort sett en halvering av fängelsetiden i förhållande till om den tilltalade varit 21 år och mera. Strafflindringsregeln i BrB 29:5 – billighetsskäl beträffande brottslingen – har åberopats i enskilda fall och främst vid utvisning, där fängelsestraffet oftast nedsätts ett år p.g.a. det men som brottslingen lider av utvisningen.